

VÝUKA VE ŠKOLÁCH TROCHU JINAK

Stručný přehled probíraných témat.

Alternativní pedagogické proudy:

- Daltonský plán
- Jenský plán
- Waldorfská pedagogika
- Montessori pedagogika
- další směry

Tyto školy si vzdělávají pedagogy ve svém vlastním systému. Učitelé už musí mít hotové vzdělání na ped. fakultě.

Waldorfská pedagogika:

- Tradiční předměty + další pro rozvoj všestrannosti dítěte (např. tkaní, knihařství...)
- Všechny předměty povinné pro dívky i chlapce
- Soulad mezi vědou, uměním a duchovními hodnotami
- Obraz, rytmus, pohyb, epochy
- Absence učebnic
- Slovní hodnocení

Daltonský plán:

- Původně měsíční smlouvy žák+učitel
- Dětské konference
- Volnost, samostatnost, spolupráce
- V ČR bloky (několik hodin týdně)
- Dítě si volí předmět, plní úkoly povinné, volitelné a úkoly navíc
- Sebekontrola, vedení záznamů o splněných úkolech

Jenský plán:

- Rodinná atmosféra, vybavení třídy
- Týdenní plány
- Rozhovory (ranní kruh, projektová témata, pondělí, pátek)
- Hry didaktické i volné
- Práce na úkolech, situace vybízející k aktivitě a spolupráci
- Slavnosti - rána, narozenin, vánoc, výtvarné

Začít spolu:

- Ranní kruh, plán práce na den
- Výuka, práce v centrech aktivity
- Během týdne dítě vystřídá všechna centra (učivo se vztahuje vždy k jednomu tématu po dobu např. 1 týdne)
- Náročnější dobrovolné úkoly navíc
- Sebehodnocení dětí
- Asistent pedagoga

Zdravá škola:

- Pohodové prostředí (věcné, sociální, organizační)
- Zdravé učení (smysluplnost, přiměřenost, možnost výběru, spolupráce...)
- Otevřené partnerství
- Pohyblivá délka hodin
- V některých ZŠ 3 hodiny TV, pohyb během přestávek
- Stravování

Lesní školy:

- U nás jen školky
- Pobyt venku
- Zázemí v jurtě, tee-pee, maringotka
- Vztah k přírodě
- Zdravý životní styl

Domácí vzdělávání:

- V souladu s RVP a ŠVP školy, kde je dítě zapsáno
- Hodnocení nejméně 2x za rok
- Rodič minimálně středoškolské vzdělání s maturitou
- Výpověď dohody ze strany školy neplní-li rodič podmínky dohody
- V zájmu dítěte dostatek sociálních kontaktů s vrstevníky

Minimální standardy v ČR pro MŠ a ZŠ

Montessori:

Podmínky pro výchovné a vzdělávací působení

- třídy – skupiny dětí jsou věkově smíšené tak, aby respektovaly potřeby dětí dle M teorie
- děti mají možnost nerušené „volné“ práce 2,5 – 3 h denně
- učitel pracuje s chybou a pochvalou dle zásad a principů M (není podporována soutěživost, srovnávání, tresty a odměny)

- pro děti je vytvořena klidná a podnětná atmosféra, která podporuje děti ve vlastním objevování a učení v rámci svobodné volby
- děti s podílejí na tvorbě pravidel soužití ve třídě – bezpečné prostředí pro každého
- žákovské portfolio, vedení záznamů o individuálním pokroku
- hodnocení na vysvědčení je jen slovní

Podmínky pro výchovné a vzdělávací prostředí

- je připraven M materiál a aktivity vhodné pro aktuální vývojové období a potřeby dětí
- materiály jsou přehledně uspořádány podle oblastí vzdělávání a přístupné v nezakrytých policích
- děti mají možnost si vymezit svou pracovní plochu
- stolky jsou sestaveny pro práci jednotlivců, dvojic i skupinek
- ve třídě je prostor pro setkávání dětí ke společné komunikaci a sdílení, v MŠ elipsa pro cvičení koordinace pohybů a chůze
- je připraven prostor pro pohodlnou práci a relaxaci
- je připraveno místo pro osobní věci dítěte

Personální podmínky

- pedagog absolvoval min. 300 hodinový kurz M v ČR nebo zahr.
- vytváří prostředí, kde je respektována individuální osobnost dítěte
- vztah dětí buduje na principu empatie, má partnerský přístup k dětem s ohledem na stupeň vývoje dítěte
- při práci s dětmi není pedagog zaměřen na výkon dítěte, vede „objektivní lekce“

- denně pozoruje děti při práci a o jejich práci a postupu si vede záznamy
- je ochoten se stále profesně i osobnostně vzdělávat
- podporuje komunikaci a spolupráci rodiny a školy
- spolupracuje na obohacování vzdělávacího prostředí novými materiály a pomůckami
- spolupracuje s ostatními kolegy v zařízení
- zúčastňuje se informačních setkání, seminářů a konferencí M
- aktivně se zapojuje do šíření principů m mezi pedagogy i rodičovskou veřejností

Fáze vývoje dítěte – růst a přeměna

„Musíme stále mít na paměti zásadní rozdíl mezi dítětem a dospělým. ... Dítě je v neustálém stavu růstu a metamorfózy, zatímco dospělá osoba již dosáhla jakési normy svého druhu.“

M. Montessori

- 0 – 6 let ... období transformací
 - 0 – 3 roky ... absorbuující mysl (nevědomá)
 - 3 – 6 let ... absorbuující mysl (vědomá)
- 6 – 12 let ... období jednotného růstu, střední období
- 12 – 18 let ... období transformace
 - 12 – 15 let ... puberta
 - 15 – 18 let ... adolescence

Montessori program

„Pomoz mi, abych to dokázal sám.“

(Praktická a smyslová výchova)

- Smyslový průzkum světa
- Nasávání kulturních aspektů
- Zájem absorbující mysli
- Svobodná volba ze smysluplných aktivit

Práce pedagoga

„Pomoz mi, abych to dokázal sám.“

Děti ve věku 0 – 6 let:

- Základem je skutečný svět
- Podmínky pro aktivní seznámení s okolním „předmětným“ světem
- Svoboda a volnost ve spontánní činnosti a pohybu (být fyzicky nezávislém na dospělém)
- Senzitivní fáze ve vývoji dítěte
- Připravené prostředí – péče o sebe, rozvoj smyslového vnímání
- Ukazujeme, jak se co dělá
- Ukazujeme pořádek, co kam patří
- Rituály v denním životě – jasný řád
- Vhodná velikost nábytku a věcí, krásný materiál
- Práce s reálným prostředím, které dítě obklopuje
- Reálné příběhy v knihách (příroda, život dětí)
- Učíme děti dokončit a kontrolovat si práci
- Zdvořilostní lekce, cvičení ticha, koordinace a rovnováhy
- Učitel dítě pozoruje, autorita ustupuje do pozadí

Montessori program

„Pomoz mi, abych myslel sám.“

(Kosmická výchova)

- Průzkum myšlenek, příčin a důvodů
- Abstraktní představy
- Zájem o spravedlnost, dobro a zlo
- Svobodná volba výběru
- Uvažování, etické, abstraktní zkoumání s využitím představivosti
- Zkoumání vesmíru, vzniku planety, rozmanitosti druhů...

Práce pedagoga

„Pomoz mi, abych myslel sám.“

Děti ve věku 6 - 12 let:

- Mnoho možností pro získání nových vědomostí
- Je třeba „zapálit mysl dítěte“
- Umožnit dětem postupovat v učení stále dál (nebrzdit)
- Propojené vzdělání
- Stimulovat představivost, fantazii, abstrakci
- Poskytnutí encyklopedií, knih, výpravy mimo školu za poznáním
- Přednášení příběhů
- Používání časových posloupností (časové osy)
- Zájem o morálku, spravedlnost
- Práce ve skupinkách, týmech, dvojicích
- Dítě objevuje samo, role učitele je v pozorování dítěte
- V centru zájmu dítěte je pozornost, vůle, intelekt, představivost, morální a sociální jistoty

Montessori program

Dospívající (Děti země)

- Tvořivé období, kreativní a tvůrčí sebevyjádření
- „Novorozenec“ ve světě dospělých
- Oslabené soustředění na „akademickou“ činnost – fyzický růst a hormonální změny
- Orientace na vrstevníky
- Idealismus
- Potřeba důležitých témat a projektů
- Síla pomáhat druhým
- Silné emocionální reakce
- Sebezpozorování, egocentrismus, introvertnost
- Potřeba nezávislosti X bezpečí a blízkost
- Hledání svého místa ve spol.

Práce pedagoga

Děti ve věku 12 - 18 let:

- Kombinace manuální činnosti se získáváním poznatků
- Velké projekty - farma, obchod...
- Tlak na učení ano, ale s ukázkou praktického využití
- Odborníci, odborná literatura
- Práce pro komunitu
- Možnost sebevyjádření uměním - hudbou, psaním, divadlem, výtvarně
- Ochrana před nebezpečím, nezraňovat osobnost dítěte
- Dostatek svobody a nezávislosti pro individuální aktivity, které jsou podřízené dohodnutým pravidlům
- Potřeba samoty a klidu
- Zvýšená potřeba lékařského dohledu a péče - výživa, sport, návykové látky
- Klíčová je mravní a etická výchova doprovázená ostatními obory

Práce pedagoga

Věk 18 - 24 let:

- **Není už nutná kontrola, poskytování rady a opory**
- **Připravování podnětů, cest k učení**
- **Povzbuzení pro práci a studium**
- **Pomoc při nabývání vlastní finanční nezávislosti**
- **Možnost využít zázemí - „domov“**
- **Potřeba zkoumat svět, cestovat**

Literatura:

M. Montessori: Od dětství k dospívání

M. Montessori: Tajuplné dětství

M. Montessori: Absorbující mysl

M. Montessori: Objevování dítěte

K. Rýdl: Metoda Montessori pro naše dítě

K. Rýdl: Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori

O. Zelinková: Pomoz mi, abych to dokázal sám

E. Hainstock: Metoda Montessori a jak ji učit doma – předškolní léta

E. Hainstock: Metoda Montessori a jak ji učit doma – školní léta

V. Šebestová, J. Švarcová: Maria Montessori – aktuálně + obrazová příloha

P. Kopřiva, J. Nováčková a kol.: Respektovat a být respektován

N. Aldortová: Vychováváme děti a rosteme s nimi

J. Nováčková: Mýty ve vzdělávání

J. Gray: Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše a děti jsou z nebe

G. Chapman, R. Campbell: Děti a pět jazyků lásky

Claus-Dieter Kaul